

Finantsinspeksioon

Finantsinspeksiooni järelevalvepoliitika rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel

Eessõna

Arvestades Eesti majandus- ja ärikeskkonna avatust, üldist finantssektori globaliseerumist ja finantsteenuste tehnilist arengut ning sellest tulenevaid võimalusi (sh finantsvahendajate võimalust haarata uusi turge), kaasnevad sellise avatusega ka teiselt poolt riskid, kus kriminaalse taustaga raha võib otsida võimalusi imbuda Eesti finantsüsteemi või kasutada seda taolisteks varjamis- ja moondamistehinguteks. Sellised tingimused eeldavad finantsvahendajatelt kohast hoolsust rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks, kaitsmaks seeläbi muu hulgas finantsüsteemi usaldusväärset ja terviklikkust.

Eesti finantssektori ja majandusruumi kui terviku usaldusväärsus ja terviklikkus sõltub süsteemi kõikidest lülidest ning süsteem on nii tugev finantsturu õigus- ja korrapärase toimimise tagamisel kui tugevad on kõik lülid selles.

Käeolevas finantsjärelevalve poliitikapaberis selgitab Finantsinspeksioon:

- (i) rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks Eestis loodud korda ning Finantsinspeksiooni asukohta ja ülesandeid sellises (järelevalve)süsteemis;
- (ii) Finantsinspeksiooni riskipõhisel järelevalvel põhinevat strateegilist eesmärki ja järelevalve lähenemist.

Poliitikadokumendi eesmärgiks on seeläbi aidata finantsjärelevalve subjektiks olevatel isikutel kohandada oma tegevust ja organisatsiooni vastavaks, et hoida finantssektor ja ettevõtluskeskkond usaldusväärseks ja läbipaistvaks, tõkestades seeläbi Eesti Vabariigi rahandussüsteemi ning majandusruumi kasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks ning vastata seeläbi õigusaktidest tulenevatele eesmärkidele ja finantsjärelevalve ootustele. Käesoleva dokumendi lahutamatuks osaks on Finantsinspeksiooni soovituslik juhend „Krediidi- ja finantseerimisasutuste organisatsiooniline lahend ning ennetavad meetmed rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks“.

Ülaltoodut arvestades on käesolev järelevalvepoliitika jagatud järgmisteks alapeatükkideks:

I	Võitlus rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu.....	2
II	Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud sise- ja välisriigi institutsioonid ning asutused	2
III	Finantsinspeksioon riikliku finantsjärelevalve asutusena.....	4
III.1	Finantsinspeksiooni roll rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel	4
III.2	Finantsinspeksiooni riskipõhine järelevalve.....	5
III.3	Finantsinspeksiooni kehtiv strateegia	6
III.4	Olulised aspektid, mida Finantsinspeksioon rahapesu ja terrorismi rahastamise organisatsiooni järelevalves hindab.....	7
IV	Täiendav teave	9

I Võitlus rahapesu ja terrorismi rahastamise vastu

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (edaspidi RahaPTS) §-de 4 ja 5 kohaselt on üldistatult:

- 1) **rahapesu** kuritegeliku tegevuse tulemusel saadud vara või selle asemel saadud vara
  - a. muundamine või üleandmine;
  - b. omandamine, valdamine või kasutamine;
  - c. tõelise olemuse, päritolu, asukoha, käsutamiskiisi, ümberpaigutamise või omandiõiguse varjamine või varaga seotud muude õiguste varjamine;
- 2) **terrorismi rahastamine** terrorikuriteo ja selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamine ning toetamine karistusseadustiku § 237³ tähenduses.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine on asjakohaste meetmete abil globaalne võitlus kuritegeliku tegevuse vastu. Sellist võitlust on tinglikult võimalik jagada kaheks: (i) eraõiguslikele isikutele, sh krediidi- ja finantseerimisasutustele, avalik-õiguslike ehk nn preventiivsete kohustuste panemine (RahaPTS-i kehtestamine); (ii) rahapesu ja terrorismi rahastamise kriminaliseerimine.

II Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud sise- ja välisriigi institutsioonid ning asutused

Järgnevalt on toodud ülevaatlik loetelu põhi ja olulisematest institutsioonidest ning asutustest, võttes arvesse käesoleva poliitikadokumendi eesmärki ja selle koostajat (Finantsinspeksioon) ning tema järelevalvesubjektide võimalikke kokkupuutepunkte vastavate asutuste ja institutsioonidega. Toodud loetelu on mitteammendav nii siseriiklikus kui ka rahvusvahelises mõttes.

Rahandusministeerium

Rahandusministeerium vastutava ministeeriumina koordineerib rahapesu tõkestamisega seotud õigusaktide väljatöötamist. Lisaks korraldab Rahandusministeerium rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valitsuskomisjoni tööd, mille ülesandeks on muu hulgas riikliku riskihinnangu koostamine ja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alase poliitika väljatöötamine. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valitsuskomisjoni, kuhu kuuluvad valdkonna eest vastutav minister ja kantsler ning sidusvaldkondade eest vastutavate ministeeriumide kantslerid, RAB-i, Eesti Panga ja Finantsinspeksiooni esindajad ning teiste asjaomaste ametite ja valitsusasutuste esindajad, ülesandeks on teha rahapesu ja terrorismi rahastamise ning massihävitusrelvade leviku tõkestamise alast riigisisest koostööd.

Välisministeerium

Välisministeeriumi ülesandeks on koordineerida rahvusvaheliste sanktsioonidega seotud poliitikat. Välisministeeriumil lasub kohustus teavitada rakendajaid, kui sanktsioonide režiime muudetakse või kehtestatakse uus režiim. Erasektoriga suheldes on Välisministeeriumi roll aidata konkreetsete sätete ja kohtulahendite tõlgendamisel, juhatada õigete dokumentideni ning aidata leida rakendamise suuniseid ja juhiseid. Välisministeeriumil ei ole võimalik sekkuda konkreetsete sanktsioonide rakendamise protsessi ega seadusest tulenevalt pädevust täpsustada konkreetsete tehingute üksikasju või nõustada rakendajaid tehingute tegemisel (sh krediidasutused, kaitsetööstus, tehnoloogia, eksportijad, aga ka avalikke ülesandeid täitvad asutused, näiteks politsei, toll jne). Iga sanktsiooni rakendamisega seotud isik, sh krediidi- ja finantseerimisasutused, vastutab ise asjakohaste meetmete õigeaegse kohaldamise eest.

Rahapesu andmebüroo

Rahapesu andmebüroo (edaspidi RAB) on Politsei- ja Piirivalveameti iseseisev struktuuriüksus, mille põhiülesandeks on rahapesule ja terrorismi rahastamisele viitava teabe (st kõikide seadust täitma kohustatud isikute poolt esitatud teadete ja teabe) kogumine, registreerimine, töötlemine ja analüüsimine, samuti kriminaaltulu jälitamine ning strateegiline analüüs, mis käsitleb rahapesu ja terrorismi rahastamise riske, ohte, suundumusi ja toimimiskiisi. Teatud juhtudel täidab Rahapesu andmebüroo ka uurimisasutuse ülesandeid.

Finantsinspeksioon

RAB kontrollib, kas temale esitatud andmed on olulised rahapesu või sellega seotud kuritegude, samuti terrorismi rahastamise tõkestamiseks, tuvastamiseks või kohtueelseks uurimiseks. RAB analüüsib ja kontrollib teavet rahapesu ja terrorismi rahastamise kahtluse kohta, võtab vajaduse korral tarvitusele abinõud vara säilimiseks ning edastab kuriteo tunnuste avastamisel materjali viivitamata pädevale asutusele (nt prokuratuur).

RAB-il on ka järelevalvelisi ülesandeid. RAB teostab järelevalvet RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle nende RahaPTS-i täitma kohustatud isikute osas, kelle üle ei teosta järelevalvet Finantsinspeksioon, Eesti Advokatuur (advokaadid) või Justiitsministeerium (notarid). Oma järelevalvesubjektidele väljastab RAB ka tegevuslubasid.

RAB ülesandeks on ka riikliku järelevalve teostamine rahvusvahelise sanktsiooni seaduse täitmise üle (sh finants sanktsioonid). Selle kohtusega seondult avaldab või teeb RAB oma veebilehel kättesaadavaks teabe rahvusvahelise finants sanktsiooni kehtestamise, muutmise või lõpetamise kohta.

Prokuratuur, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitsei amet, kohus

Nimetatud asutused on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemis kriminaalmenetluses õigust omavad asutused, kes kuriteo asjaolude ilmnemisel on kohustatud toimetama kriminaalmenetlust (sh uurimisasutuse rollis) ning kel on õigus teostada kriminaalmenetlusega seotud (kohtueelseid) toiminguid. Kaitsepolitsei amet ülesanded on seejuures enamuses osas seotud terrorismi rahastamise tõkestamisega. Seega nimetatud asutuste pädevuses on rahapesualaste kuritegude menetlemine ja kuritegudes süüdimõistmise üle otsustamine (kohus).

Finantsinspeksioon

Finantsinspeksioon teostab järelevalvet RahaPTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktide nõuete täitmise üle nende krediidiasutuste ning finantseerimisasutuste poolt, kelle üle ta teeb järelevalvet Finantsinspeksiooni seaduse (edaspidi *FIS*) alusel ja kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega. Seejuures täpsem käsitlus Finantsinspeksiooni ülesannetest on toodud käesolevas poliitika dokumendis edaspidi.

FATF

Financial Action Task Force (edaspidi *FATF*) on valitsuste vaheline organisatsioon, mis töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse standardeid (soovitusi) ning meetodeid. *FATF*-i poolt välja töötatud metoodika alusel toimub nii *FATF*-i kui ka piirkondlikesse organisatsioonidesse (sh *MONEYVAL*-i) kuuluvate riikide hindamine. Seega *FATF* on rahapesu ja terrorismi rahastamise poliitikat kujundav organisatsioon, kelle poolt välja töötatud standardid on käsitletavad rahvusvaheliselt üldtunnustatud tavana, kusjuures *FATF*-i soovitused on Eesti siseriiklikusse õigusesse üle võetud läbi Euroopa Liidu vastavate õigusaktide (direktiivid ja määrused). *FATF* teostab oma liikmesriikides regulaarseid kontrole *FATF* standardite täitmise kohta, mille kohta koostab avalikud raportid.

MONEYVAL

The Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of Terrorism (edaspidi *MONEYVAL*) on Euroopa Nõukogu juures asuv piirkondlik alaline eksperdikomitee, kes hindab riikide vastavust rahvusvahelistele rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tavadele (*FATF*-i soovitustele) ning riigis kasutatavate meetmete efektiivsust. *MONEYVAL* teostab tema liikmeks olevates riikides (mõnede eranditega need, kes ei ole näiteks *FATF*-i liikmed) regulaarseid kontrole ja teeb seda *FATF*-i vastava metoodika alusel, millest lähtub ka *FATF* enda liikmeskonda kuuluvate riikide hindamisel. Hindamise tulemusel koostab *MONEYVAL* avaliku raporti ning esitab riikidele soovitusi ja ettepanekuid kasutatavate meetmete täiustamiseks ning tõhustamiseks. Eesti Vabariigi süsteemide vastavust *FATF* standarditele hindab samuti *MONEYVAL*.

III Finantsinspeksioon riikliku finantsjärelevalve asutusena

Finantsjärelevalve subjektide ring on määratud

Finantsinspeksioon on riiklik finantsjärelevalveasutus, kes teostab järelevalvet üksnes finantsjärelevalve subjektide üle ja FIS-i, krediidasutuste seaduses, krediidiandjate ja -vahendajate seaduses, kindlustustegevuse seaduses, investeerimisfondide seaduses, kogumispensionide seaduses, väärtpaberituru seaduses, liikluskindlustuse seaduses, makseasutuste ja e-raha asutuste seaduses ja väärtpaberite registri pidamise seaduses ning nende alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tegevuse üle (FIS § 2 lg 1).

Oma majandus-, kutse- ning ametitegevuses on RahaPTS-i nõudeid kohustatud täitma järgmised Finantsinspeksiooni poolt teostava finantsjärelevalve subjektid (RahaPTS mõttes ja edaspidi ka kohustatud isikud):

- Krediidasutused;
- Krediidiandjad- ja vahendajad;
- Elukindlustusandjad;
- Elukindlustusmaaklerid;
- Investeerimisühingud;
- Makseasutused;
- E-raha asutused;
- Fondivalitsejad;
- Väärtpaberite keskepositoorium.

Finantsinspeksiooni poolt rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil teostava finantsjärelevalve alla kuulub üle 100 finantsvahendaja.

Finantsjärelevalve üldised eesmärgid

Finantsjärelevalvet teostatakse finantssektori stabiilsuse, usaldusvärsuse ja läbipaistvuse ning toimimise efektiivsuse suurendamise, süsteemsete riskide vähendamise ning finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamisele kaasaitamise eesmärgil, et kaitsta klientide ja investorite huve nende vahendite säilimisel ning seeläbi toetada Eesti rahasüsteemi stabiilsust (FIS § 3 lg 1).

Finantsinspeksioon tegutseb õigusaktide alusel, läbipaistvalt ja riskipõhiselt

Finantsinspeksioon juhindub oma tegevuses õigusaktidest ja finantsjärelevalves rahvusvaheliselt tunnustatud tavadest, tegutsedes avatult ja läbipaistvalt ning rakendades häid juhtimistavasid (FIS § 5 lg 1). Finantsinspeksiooni järelevalvetoimingute sagedus ja rakendatavad meetodid arvestavad finantsjärelevalve subjekti suurust, tegevuse mõju finantsüsteemile ning tegevuse laadi, ulatust ja keerukust, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest /.../ (FIS § 5 lg 2).

Finantsinspeksiooni ülesanne hõlmab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonda

Finantsinspeksiooni poolt teostatav finantsjärelevalve hõlmab temale antud pädevuse piires ka järelevalvet rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks kohaldatavate hoolsusmeetmete üle.

III.1 **Finantsinspeksiooni roll rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisel**

Krediidi- ja finantseerimisasutused (finantsvahendajad) on süsteemselt olulised osalised rahaliste vahendite ringluse ja seeläbi finantssüsteemi terviklikkuse ja usaldusvärsuse tagamisel, mistõttu nähakse neile RahaPTS-is ühiskondliku kokkuleppe alusel ette avalik-õiguslikke kohustusi ehk nn hoolsuskohustusi. Nende preventiivsete meetmete rakendamisega nähakse neid ühe olulise „kaitsekihina“ rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise süsteemis ja riiklikult oluliste eesmärkide saavutamisel – tõkestada Eesti rahandussüsteemi ja

Finantsinspeksioon

majandusruumi kasutamist rahapesuks ning terrorismi rahastamiseks. See põhineb nii rahvusvaheliselt tunnustatud FATF-i soovitusel kui ka asjakohastel Euroopa Liidu õigusallikatel (eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividel (EL) 2018/843 ja (EL) 2015/849, mis käsitlevad finantsüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning Euroopa Parlamendi ja määrus (EL) 2015/747, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet).

Finantsvahendajad tarbivad regulatiivsest keskkonnast saadavaid hüvesid, mis põhinevad finantssektori ja laiemalt ärikeskkonna usaldusväärsusel ja selle tõrgeteta toimimisel. Seega vastav regulatsioon ja sellega finantsvahendajatele pandud kohustused teenivad samaaegselt ka finantsvahendajate enda huvisid (sh tema klientidest investorite, hoiustajate üldiseid huve jmt), mis omakorda toob kaasa sektori enda kollektiivset vastutuse, et Eesti finantssektorit ei kasutataks ära kuritegelikel eesmärkidel.

Finantsinspeksioonil ega ka finantsvahendajal endal ei ole rahapesu ja terrorismi rahastamise asjades kohtueelse menetleja pädevust ega õigust tegutseda rahapesu ja terrorismi asjades (kohtueelse) uurimisasutusena. Finantsjärelevalve poolt teostatav järelevalve rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas on asetatud üldisesse finantsjärelevalve ja finantssektori suhtes kohalduvate nõuete konteksti, mis keskendub eelkõige finantsvahendaja kohasele organisatsiooni ülesehitusele ja seeläbi seonduvate riskide käsitlemisele (adekvaatses hindamises ja juhtimises), mis muu hulgas peavad aitama kaasa RahaPTS-i eesmärkide saavutamiseks.

Finantsinspeksiooni poolt avalikes huvides teostatav finantsjärelevalve rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise valdkonnas keskendub:

- (i) süsteemsete riskide vähendamisele finantssektoris, et viia minimaalseks rahapesu ja terrorismi rahastamise võimalus Eesti finantsvahendajate vahendusel ning;
- (ii) finantsvahendaja organisatsioonile ning selle kooskõlale asjakohaste nõuetega ja selle vastupanuvõimele riskide juhtimisel ning maandamisel;
- (iii) RahaPTS-iga finantsvahendajale pandud (hoolsus)kohustuste täitmise võimekuse tagamisele, sh (i) võimekusele tuvastada enne ärisuhte loomist isikud (nende lõplikud kasusaajad), tagada arusaamine kliendi äri olemusest ja pidevalt eelnevat seirata ning (ii) võimekusele keelduda õigusaktides sätestatud juhtude ärisuhte loomisest või otsustada vajadusel selle ülesütlemine ja (iii) võimekusele täita RAB-i ees teatamiskohustust kahtlastest või ebatavalistest tehingutest, et viimane saaks täita oma ülesannet rahapesu tõkestamisel.

Järelevalve teostamine rahvusvahelise sanktsiooni seaduse täitmise üle (sh finants sanktsioonid) on RAB-i pädevuses.

III.2 Finantsinspeksiooni riskipõhine järelevalve

Finantsinspeksioon teostab riskipõhist järelevalvet, kogudes konkreetsete finantsvahendajate kohta teavet järelevalvelisest aruandlusest ja muudest allikatest, hinnates seejuures üldist riskifooni finantssektoris. Finantsinspeksioon koostab finantsvahendajate suhtes vastavad sisemised riskihinnangud. Finantsinspeksioon teeb teabe vahetamisel koostööd ka teiste järelevalveasutustega ning rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega tegelevate asutuste ja institutsioonidega.

Riskihinnangu kujunemist võivad mõjutada erinevad riskiindikaatorid. Ühelt poolt arvestatakse subjekti mõjutavaid riske, sh finantsvahendaja üldine riskiisu, osutatavate teenuste, toodete või ärimudeli eripära või riskisus ja selliste näitajate asetsemine finantsüsteemis tervikuna (näiteks tegutsemine kõrgema riskiga kliendisegmenendis, kõrge riskiga jurisdiktsioonides jms), hälbed finantsvahendajate tulubaasis, puutumus rahapesu ja terrorismi rahastamise või nendele viitavate rahaliste vahendite varjamis- ja moondamiskaasustega jms. Teiselt poolt võetakse arvesse finantsvahendaja haavatavust muu hulgas ülaltoodud riskidele, sh võimalik organisatsiooni ning süsteemi- ja kaitsemeetmete puudulikkus.

Finantsinspeksioon

Suuname oma tegevuse eelkõige selliste finantsvahendajate kontrollidesse, kus näeme rahapesu riski kõrgemana ja/või näeme haavatavust sellele riskile võimalikuna või tõenäolisemana.

Kohaldatava järelevalvelise meetme valib Finantsinspeksioon sellise, mida ta konkreetse järelevalvesubjekti puhul hindab kõige efektiivsemaks ning proportsionaalsemaks rahapesu ja terrorismi rahastamise realiseerumise riski vähendamiseks. Sellisteks meetmeteks võivad olla üksikult või kombineerituna teiste meetmega näiteks kohapealse kontrolli või kaugkontrolli teostamine, ettekirjutuse tegemine seadusest tulenevate nõuete täitmiseks (ka tehingute piiramiseks), juhi või omaniku sobimatuks tunnistamine, omaniku hääleõiguse piiramine, riskidega arvestamine täiendava kapitalinõude kehtestamise kaudu, rahatrahvi määramine või ka tegevusloa kehtetuks tunnistamine jmt õigusaktidest tulenevad õigused.

III.3 Finantsinspeksiooni kehtiv strateegia

Finantsjärelevalve olulised prioriteedid tulevasteks perioodideks määratakse Finantsinspeksiooni strateegias. Strateegia koostamisele eelneb riskide hindamine. FIS § 7 lg 2 p 1 alusel kinnitab Finantsinspeksiooni tegevuse strateegia Finantsinspeksiooni nõukogu.

Kehtiva Finantsinspeksiooni strateegia kohaselt on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise järelevalve Finantsinspeksiooni oluline strateegiline valik. See on avalikustatud Finantsinspeksiooni kodulehel.

RahaPTS-i juhtivaks eesmärgiks on ettevõtluskeskkonna usaldusväärsust ja läbipaistvust suurendades tõkestada Eesti Vabariigi rahandussüsteemi ning majandusruumi kasutamist rahapesuks ja terrorismi rahastamiseks (RahaPTS § 1); FIS puhul on finantsjärelevalve eesmärgiks muu hulgas /.../ finantssektori usaldusväärsuse ja läbipaistvuse suurendamine ja finantssektori kuritegelikel eesmärkidel ärakasutamise tõkestamine (FIS § 3 lg 1).

Strateegia selgituseks ja selles (tavapärasest kõrgema riskiga) kõrgema riskiga klientide teenindamisega kaasnevate riskide ära märkimist põhjendab Finantsinspeksioon sellega, et vaieldamatult eeldab sellistele klientidele teenuse osutamine krediidi- ja finantseerimisasutustelt usaldusväärsuse ning läbipaistmatuse eesmärgi saavutamiseks kõrgendatud hoolsust osas, mis võimaldaks tal tunda nende klientide sihtturul valitsevaid olusid (ettevõtluskeskkond), seal hulgas ärireegleid ja sellest tulenevaid riske. Tihti selliste klientidega kaasnev distantstil põhinev ärimudel ja klientidega ärisuhete loomine seab finantsvahendaja organisatsioonile oluliselt suurema väljakutse tuvastada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise eesmärgil asjaolusid, mis aitaksid hinnata muu hulgas tegeliku kasusaaja tuvastamist, hankida teavet ärisuhte ja tehingu eesmärgi ning olemuse kohta, samuti on sellisel juhul raskendatud ärisuhte pidev jälgimine.

Finantsinspeksiooni riskihinnangute kohaselt on kõrgem rahapesu risk finantssektorile tõusetunud läbi erinevate kaasuste ning eelkõige (tavapärasemast kõrgema riskiga) mitteresidentide valdkonnas (sh olukorras, kus kliendi vähemalt üks tegelik kasusaaja on mitteresident), kes tegutsevad muu hulgas kõrge riskiga jurisdiktsioonides. Kaasusteks on muu hulgas nii rahvusvaheliselt tuntud rahapesu kui ka üldisemalt vara varjamis- ja moondamistegevusele viitavad juhtumid, samuti Finantsinspeksiooni poolt teostatud kontrollides tuvastatu ja üldteada asjaolust, mis seonduvad kõrgema riskiga tunnustele vastavate klientidega.

Samuti on risk ja ka seeläbi oodatav hoolsus selliste krediidi- ja finantseerimisasutuste puhul suurem, kes on või planeerivad ärisuhteid makseasutustega või muude isikute ja platvormidega (nt krüptoraha kauplemise keskkonnad jmt), kes omakorda teenindavad enda kliente, kes võivad samuti vastata kõrgema riskiga klientide tunnustele, sh asuvad või tegutsevad kõrge riskiga jurisdiktsioonis.

III.4 Olulised aspektid, mida Finantsinspeksioon rahapesu ja terrorismi rahastamise organisatsiooni järelevalves hindab

Finantsinspeksioon juhib tähelepanu mõnedele olulistele aspektidele, mida RahaPTS-i kohustatud isikust finantsvahendaja kogumis peab rahapesu ja terrorismi tõkestamise organisatsiooni üles ehitamisel silmas pidama ning millel Finantsinspeksiooni rahapesu tõkestamise alane järelevalve olulisel määral põhineb:¹

- Üldnõuded organisatsioonile

Kohustatud isikul tuleb tagada, et organisatsiooniline lahend on jätkuvalt proportsionaalne tema tegevuse laadi, ulatuse ja keerukuse astmega (sh millises kliendisegmendis kohustatud isik tegutseb) ja vastab teda ohustavate riskide suurusele ja olemusele ning tema poolt seatud riskiisule. Kohustatud isiku juhid tagavad, et nad ise ja tema töötajad tegutsevad tingimustes, kus ollakse rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuetest ning riskidest ja ohtudest teadlikult ning neid jälgitakse ja sellist vastavuskultuuri ka tegelikkuses kantakse.

- Riskiisu määratlemine

Kohustatud isik peab olema paika pannud riskiisu (riskitaluvuse). Riskiisu on kohustatud isiku riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida ta on valmis oma tegevuse käigus võtma oma äri eesmärkide saavutamiseks ja mille kinnitab kohustatud isiku kõrgem juhtkond kirjalikus vormis. Riskiisu määratlemine on oluline eeltingimus, et tagada organisatsiooni vastupanuvõime võetavale riskile. Riskiisu rakendamisel määrab kohustatud isik vähemalt selle, millistele tunnustele vastavate isikutega ta soovib ärisuhteid vältida ning milliste puhul ta kohaldab tugevdatud hooldusmeetmeid, sealhulgas hindab kohustatud isik selliste isikutega kaasnevaid riske ning määrab nende riskide maandamiseks asjakohased meetmed, sh selleks vajamineva organisatsiooni tingimused ja olemuse (suurus, funktsioonide lahusus jms).

- Riskijuhtimise süsteemide toimimine

Kohustatud isik tagab, et kehtestatud on riskide tuvastamise, mõõtmise, juhtimise, pideva jälgimise ja organisatsiooni sisesed raporteerimise protseduurid, mis on kohustatud isiku tegevuse laadi, ulatust ja keerukuse astet arvestades piisavad ja proportsionaalsed. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alastest riskidest teavitatakse juhte regulaarselt ning selliste riskide käsitlemine nähtub kohustatud isiku sisemisest dokumentatsioonist.

- Vastutusalade määramine ja läbipaistvus

Kohustatud isiku struktuur peab olema läbipaistev ja selgelt piiritletud vastutusaladega ja tagama huvide konflikti vältimise, mis on seotud kliendisuhete loomise (riskide võtmise) ja seonduvate riskide maandamisega (riskide juhtimisega). Kui kohustatud isikul on rohkem kui üks juhatuse liige, määrab kohustatud isik juhatuse liikme(d), kes vastutab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmise eest.

- Vastutava juhatuse liikme sobivus

Vastutavaks juhatuse liikmeks võib valida või määrata vaid isiku, kellel on rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisest ajakohased teadmised, oskused, kogemused, haridus ja kutsealane sobivus ning laitmatu ärimaine. Vastutav juhatuse liige on pidevalt teadlik riskidest, mis kohustatud isikut mõjutavad, ning organisatsioonilisest lahendist, mis konkreetseid riske on võimeline maandama. Juht peab oma tegevuses üles näitama piisavat asjatundlikkust, ausust, täpsust ja hoolikust, et tagada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nõuete täitmine.

---

¹ Esitatud loetelu on esitatud üldistatuna ja ei ole ammendav. Kohustatud isiku tegevust reguleerivates õigusaktides võivad olla nõuded organisatsioonile reguleeritud erinevalt. Õigusaktidest tulenevate imperatiivsete nõuete puhul kohustub kohustatud isik järgima õigusaktidest tulenevaid nõudeid.

Finantsinspeksioon

- Vastavus- ja sisekontrolli toimimine (sh RAB kontaktisik)

Kohustatud isik rakendab rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks kohase vastavus- ja sisekontrolli süsteemi. Vastavuskontrolliga seotud töötajatele tagatakse vajalikud vahendid ja asjakohane sõltumatus oma ülesande täitmiseks. Kohustatud isik väldib lahendit, mis ülesannete iseloomust tulenevalt võivad olla konfliktised (riskide võtmine vs riskide hindamine).

- Sise-eeskirjade, tehniliste lahendite toimimine

Kohustatud isik formaliseerib sise-reeglid kirjalikult, need peavad koostoimes olema ajakohased ning kergesti tuvastatavad, selged ja läbipaistvad. Sise-eeskirjad vastavad kohustatud isiku tegelikule tegevusele ja selgitavad töötajatele üheselt käitumismudeleid erinevates olukordades. Sise-eeskirjad on iga ettevõtte puhul ainulaadsed, need peavad arvestama taotleja tegevuse laadi, ulatust ja keerukuse astet ning tagama rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste nõuete täitmise.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alaste nõuete täitmise osas on olulise tähendusega sise-reeglid ja kasutatavad tehnilised lahendid (nende algoritmid jmt), mis käsitlevad organisatsiooni toimimist RahaPTS-ist tuleneva hoolsuskohustuste ja RAB-i teavituskohustuse täitmisel.

- Koolitussüsteemid

Kohustatud isik peab järjepidevalt ja vastavalt vajadusele viima läbi koolitusi (koolitus tööle asumisel ning töösuhte kestel), mis asjakohastele töötajatele annab ülevaate kohaldatud sise-reeglitest, rahapesu ja terrorismi rahastamise toimepanemise nüüdisaegsetest meetoditest ning sellega kaasnevatest riskidest, sellest, kuidas ära tunda võimaliku rahapesuga või terrorismi rahastamisega seotud toiminguid, ja juhiseid sellistes olukordades tegutsemiseks.

- Hoolsuskohustus

Kohustatud isik peab tundma enda klienti ja peab olema kindel, et mõistab klienti poolt teostatavaid tehinguid. Kohustatud isik kogub ärisuhte loomisel klienti kohta informatsiooni, saavutamaks veendumus, et saadud on piisav ülevaade kliendist ja kliendiprofiilist, samuti põhjusest, miks konkreetset teenust vajatakse. Ärisuhte käigus kohustatud isik saavutab sisemise veendumuse, et ärisuhte raames teostatavad tehingud vastavad teadmisele, mis saavutati ärisuhte loomisel ehk klienti kohta eelnevalt teadaolevale informatsioonile.

Kohustatud isik tuvastab ja pöörab kõrgendatud tähelepanu klienti tegevusele või asjaoludele, mis viitavad kuritegelikule tegevusele, rahapesule või terrorismi rahastamisele või mille seotus rahapesu või terrorismi rahastamisega on tõenäoline, sealhulgas keerukatele, suure väärtusega ja ebatavalistele tehingutele ja tehingumustritele. Kohustatud isik peab olema kindel, et tunneb klienti, et klienti tehingud ei ole näilikud ja toimuvad tegelikkuses, et klienti käitumismudel on majanduslikult ning õiguslikult loogiline ja põhjendatav ning et see käitumine on konkreetse ärispetsiifika jaoks iseloomulik. Kokkuvõtvalt peab krediidi- ja finantseerimisastus veenduma, et tegemist ei ole läbipaistmatu klienti või läbipaistmatute tehingutega. Selle tegevuse tarbeks võtab kohustatud isik muu hulgas arvesse Finantsinspeksiooni soovitusliku juhendi lisades toodud rahapesuga või terrorismi rahastamisega seotud Eesti spetsiifilisi riske ja meetodeid. Kohustatud isik on pidevalt valmis selgitama, millisel põhjusel on kliendiga ärisuhe loodud või seda jätkatakse, kui esinevad ülalkirjeldatud tunnused.

Krediidi- või finantseerimisastus võtab vastavad seadusest tulenevad meetmed, kui klient ja tegema tegevus ei ole läbipaistev, on seotud isikutega, kelle tegevus ei ole arusaadav või on muul moel ebaharilik, sh teeb otsuse RAB-i teavitamise osas.

Finantsinspeksioon

- Suhted kolmandate isikutega (*outsourcing*) ja tuginemine (*reliance*)

Kui kohustatud isik on rahapesu või terrorismi rahastamise tõkestamise ülesande edasi andnud kolmandale isikule või tugineb teisele isikule hooldusmeetmete kohaldamisel, siis kohustatud isik tagab, et sellisele ülesande edasiandmisele või tuginemisele eelneb kohane audit ning veendutakse, et sellel isikul on võimekus sellist ülesannet täita.

IV Täiendav teave

Täiendavate küsimuste korral palume pöörduda Finantsinspeksiooni poole:

Telefon: +372 668 0500
E-post: info@fi.ee
Kodulehekülg: <http://www.fi.ee/>
Postiaadress: Sakala 4, 15030 Tallinn